

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 34 z 3. 5. 2002

Mimořádná planetární podívání na večerní obloze

Na obloze můžeme každou jasnou noc sledovat nepřeborné množství různě zářivých hvězd. Ti, kdo se na noční nebe dívají častěji, si mohou všimnout, že mezi dobře známými obrazci se občas objeví "bludná hvězda". Většinou se jedná o jasný, nápadný objekt, který s časem mění svoji polohu na jinak nehybném hvězdném pozadí a narušuje svou přítomností obvyklý vzhled souhvězdí. Již v dávné minulosti začali první pozorovatelé tyto objekty nazývat "bludnými hvězdami". Vedle Slunce a Měsíce jich znali pět. Byly pojmenovány Merkur, Venuše, Mars, Jupiter a Saturn. Jedná se o přirozené oběžnice naší hvězdy - planety - tedy tělesa obíhající kolem Slunce. Astronomové po objevu dalekohledu rozšířili jejich počet o další tři, které jsou ale již natolik vzdálené, že nám je ukáže pouze dalekohled a pouhým okem je nemůžeme spatřit.

První polovina května letošního roku nám přináší velice zajímavé představení, kterého se **mimořádně zúčastní všech pět planet pozorovatelných neozbrojenýma očima**. Již ve druhé polovině března se večer na jihozápadní obloze začaly řadit Jupiter, Saturn, Mars a Venuše do zajímavé linie. Vrchol tohoto představení je naplánován na první polovinu května 2002. **V současné době můžeme po západu Slunce spatřit nad západním obzorem pět planet Sluneční soustavy: Merkur, Venuši, Mars, Jupiter a Saturn.**

Jasný **Jupiter** bude na celou přehlídku shlížet z největší výšky. Jeho pozice v souhvězdí Blíženců se bude měnit velice pomalu až neznatelně. Jasnost největší planety sluneční soustavy však z něho večer co večer bude dělat jednu z prvních "hvězd", kterých si všimnete na pohasínajícím nebi. Ještě jasnější bude **Venuše** – nejjasnější z planet, kterou naleznete níže nad západním obzorem (v souhvězdí Býka) jako večernice a nemůže se vám stát, že byste si jí nevšimli. Její poloha na pozadí hvězdné oblohy se bude měnit během týdnů ztelněji než u Jupiteru a jako večernice bude na obloze zářit ještě v červenci. Několik desítek minut déle po západu Slunce budete muset čekat na spatření dalších dvou účinkujících - **Marsu** (v souhvězdí Býka) se svým typickým načervenalým nádechem a **Saturnu** (v souhvězdí Býka), v dalekohledu bezesporu nejhezčí planety. Budou níž než Venuše a budou výrazně slabší. K představení nám nyní zbývá už pouze poslední účastník – **Merkur**. Jeho role při planetárním představení bude jako obvykle velice krátká a nenápadná, ale o to větší zájem na sebe jistě právě toto drobné těleso kroužící kolem Slunce po nejmenší dráze strhne. Spatřit Merkur na vlastní oči není totiž příliš častý zážitek. I v tomto čase své nejlepší viditelnosti bude z pětice planet nejniže nad obzorem (bude ale také v souhvězdí Býka), jeho jas bude nejmenší ze všech planet a zapadat bude jen krátce po soumraku. Jestliže tedy Venuši, Jupiter, ale i Saturn a Mars odhalíte na první pohled, bude pro vás Merkur tou pravou zkouškou pozorovatelského umění. **Podmínky pro vyhledání Merkuru potrvají do 15. května. To bude také konec letošní mimořádné planetární přehlídky.**

Zájemcům o tuto podívanou nad večerním západním obzorem **doporučujeme návštěvu některé z mnoha hvězdáren**. Odborníci zájemcům pomohou v identifikaci jednotlivých planet a poskytnou také možnost podívat se na ně dalekohledem. Z pětice planet bude nejzajímavější pohled v dalekohledu na dvě největší planety Sluneční soustavy – Jupiter a Saturn.

Zajímavá zpestření květnové planetární přehlídky:

10. května večer bude možno v seskupení těles nad západním obzorem spatřit neobvykle těsně vedle sebe jasnou Venuši a načervenalý Mars. Vzájemná úhlová vzdálenost obou těles bude pouhých $0,3^\circ$ (což je méně než průměr Měsíce na obloze). Právě na tento večer vám doporučujeme návštěvu některé z hvězdáren, odkud se budete mít možnost podívat na obě planety dalekohledem. Při menším zvětšení je totiž uvidíte v zorném poli dalekohledu společně.

13. až 15. května večer se v téže oblasti jako planety - tedy nad západním obzorem - bude nacházet i náš nebeský soused - Měsíc. Navíc jeho vzhled (bude těsně po novu) v podobě úzkého srpku s výrazným tzv. popelavým svitem neosvětlené části kotoučku, dodá celé scénérii ještě nevšednější vzhled, aniž by ji svým jinak obvyklým jasem rušil.

Poslední podobné seskupení planet nastalo v květnu 2000, kdy ovšem planety byly na denní obloze v těsné blízkosti Slunce, a proto nebylo uskupení pozorovatelné. A kdy příště? **V nadcházejících 100 letech budeme mít pouze tři příležitosti spatřit seskupení všech pěti planet viditelných očima podobná letošnímu. Příští nastane po západu Slunce v září 2040** a další dvě pak nastanou před východem Slunce v červenci 2060 a v listopadu 2100.

Na závěr je nutno zdůraznit, že nám z této (ani z žádné budoucí) konstelace planet **nehrozí žádné nebezpečí**. Podobné konstelace nastaly už mnohokrát a při žádné z nich se „prognózy věštců“ nesplnily. **Úkaz vzniká v důsledku pohybu planet kolem Slunce, kdy občas dochází k tomu, že se nám při pohledu ze Země promítají na obloze do jednoho směru**. Podrobnější vysvětlení zbytečnosti obav z takovýchto konstelací si můžete přečíst v tiskovém prohlášení České astronomické společnosti č. 16 „Domnělé riziko velké konstelace planet 5. května 2000“ (autor Dr. Jiří Grygar), které najdete na www.astro.cz.

Karel Halíř – Hvězdárna Rokycany

a

Pavel Suchan – Hvězdárna a planetárium hl. m. Prahy

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Archiv tiskových prohlášení lze najít na Internetu na adrese <http://www.astro.cz/cas/tisk.htm>. S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obraťte na tiskového tajemníka ČAS Pavla Suchana na adrese Štefánikova hvězdárna, Petřín 205, 118 46 Praha 1, tel.: 02/57320540, fax: 02/57325390, e-mail: suchan@observatory.cz.
